

וּמִשְׁנֵה וְהִקְרָא שֶׁב־
כ"ב וְג' א' מִשְׁמַעְתָּה
הִקְרָא שֶׁם חַ מִשְׁנֵה
שֶׁם ט דְּאִסּוּר
לְהַשְׁמֵשׁ בְּיוֹם-טוֹב
בַּכֶּצֶל חֲדָשׁ וְהִתְחַבֵּר

א מִשְׁנֵה סֵדֶה יִיא
ב בְּדִלְיָי רַב שִׁשָּׁה
ו חֲדָה מִקְרָאִי
ג וְשִׁי קִפְדִּיל
ד חֲמִשָּׁה וְהָאִשָּׁה
ה אֶחָד קָרַב שִׁשָּׁה וְכִי

א דְּבַר שֶׁמִּסְכְּכִין בּוֹ (א) *צִדִּיק שֶׁהִיָּה *צוּמָה מִן הָאָרֶץ וְתִלּוּשׁ (ב) וְאִינוּ מִקְבֵּל טְמָאָה, יֵאָבֵל דְּבַר שֶׁאִינוּ צוּמָה מִן הָאָרֶץ, (ג) אֶת־עַלְפֵי שֶׁגִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ וְאִינוּ מִקְבֵּל טְמָאָה, יִכְגֹּזֶן עוֹרוֹת שֶׁל בְּהֵמָה שֶׁלֹּא יַעֲבֹדוּ שְׂאִינָם מִקְבָּלִים טְמָאָה אוֹ (ד) מִיָּד מַחֲכוֹת, אֵין מִסְכְּכִין בָּהֶם. (וְכֵן אֵין מִסְכְּכִין

ט"ו, ע"ש: (ב) בשרה. אע"פ שהספידה הולכת על הים, גמרא דף כג: (ג) האילן. היינו בשחשכך ויכל לצמד בלא אילן, ששטמו על קנהסין, דאל"כ אסור הדגורין שמה יסבך בו כמ"ש סימן תרכט ס"ו, יצח על הסכר, מ"א, ע"ש:

סבך העליונה. דמינו שעל ידי שניהם היתה צלחה מרבה מחמתה. (ט) וכשרה התחתונה. (י) ואם היתה העליונה בעצמה צלחה מרבה מחמתה, אף העליונה לשרה: ב. (י) בראש העצלה. אף המטלתלה ולא גביעא. ועל-כן הסותרים יכולים לעשות טבה בעגלות (יא) שלהם שמורין בידידיל, ובלבד שיהא בחוכה גבוה

א (א) צריך שיהיה נכיר. דכתיב "חג הסוכות תעשה וגו' באספך מזונך מילקך", ודשינון, שיעשה הסוכות ממה שפאספך מפסלת גור ונקב, דהינו משני ואשכולות (ב) ריקנין, הלכך אין מסככין אלא בדבר שצומח מן הארץ⁽¹⁾ והוא עכשו פלוש ואינו מקבל טמאה, דמיא דפסלת גור ונקב שיש בהם פל הדברים הללו: (ב) ואינו מקבל טמאה. פרוש, שאינו ראוי לקבל טמאה: (ג) אף-על-פי שגדולו מן הארץ. כלומר, שמתגדל על הארץ, ולשונו 'מן' לא דוקא: (ד) מיני מכות. כגון חסיכות מכות שלא נעשו מהם שום בליים, שעדן אינם מקבלין טמאה, ואף דיסודם גמ' מן הארץ, והוא הדין עפר ממש⁽²⁾, אפלו הכי אין מסככין בהם, דבעינו דוקא שיהיו צומחין מן הקרקע ולא

[illegible]

הלכות ספח סימן תרכ"ט

ביאורים ומוספים

(משנ"ב ס"ק ט)

שעל ידי שניהם הקנה צלחה מרבה מן המעלה, וקשה הפתחונה (4).
(א) אמנם, בשו"ע לקמן (סי' תרל"א ס"ה) כתב שאם יש לסוכה שני סככים שכל אחד מהם חמתו מרובה מצלתו ויש ביניהם שלשה טפחים, אינה כשרה, ובבר הקשו כן התוס' (סוכה ט, ב ד"ה הא), ותיצו שמדובר כאן באופן שיש רוחב טפח בקנים שבסבך העליון, ואם כן יש להשיבם במחברים לסבך התחתון אף ברחוקים יותר משלשה טפחים, מדין 'חבוט רמי' (וראה שפת אמת שם), וכפי המבואר בשו"ע ובביה"ל שם (ד"ה טפח).

(משנ"ב ס"ק י)

פירוש הענין וכו', שתהיה יכולה לעמוד ברוח המציצה פאנץ (6).
(5) וסוכה על גבי מכנית, שדינה כסוכה בראש העגלה (ראה מקראי קודש סוכות ח"א סי' א), דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ד אות ג) שאם אינו מזוז דבר מוקצה ואין חשש איסור בפתחת הדלת (כשאין מנורה או אועקה שמופעלים על ידי כן), מותר לעלות אליה בשבת לכתחילה, ואין חשש במה שהמכנית מתנדנדת מעט בשעה שעולה עליה (וראה ששי"ב פ"כ ס"פ).

(6) וגדר רוח מצויה, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני סוכות פ"ד ס"ק א) שיתכן שתלוי הדבר כפי הרוח שמצויה באותה עונה. אכן, הסתפק (שם) לפי איזה מקום בארץ דנים את הדבר, האם לפי המקומות הגבוהים ששם הרוח חזקה יותר או לפי המישור, דעת הגר"ש אלישיב (סוכה כהלכתה הוספות ותקונים לענ"י 54) שסוכה העומדת על גבי נג אינה יכולה לעמוד ברוח המצויה שם אלא רק ברוח המצויה בקרקע, הרי היא פסולה (וכן כתב בספר נטעי גביראל (חג הסוכות פ"ו הע' יב) בשם הגר"ש אויערבך), והוסיף, שאדרבה, מסתבר שאף סוכה הנמצאת על גבי קרקע צריכה להיות כזו שתוכל לעמוד ברוח מצויה שבגג.

(משנ"ב ס"ק יב)

שאין רוח שפוא יצאנה, פסולה, דאפילו דירת צראי לא הויא (7).
(7) ואף שבלא זה יש לפסול סוכה זו משום שמחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה נחשבת כמחיצה (כמבואר לקמן (סי' תרל"א ס"ק מח)), ביאר הגר"ש אלישיב (הערות סוכה כג, א) שלפי הדעות הסבורות שמחיצה שווה פחות משלשה טפחים אינה פסולה (ראה מה שכתבנו לעיל סי' תרל"א שם), התחדש כאן שהסוכה פסולה, משום שאינה נחשבת אפילו כדירת עראי. אמנם, בחז"א (א"ח סי' עז ס"ק יג) מבואר שהדין שנאמר כאן הוא באופן שהחזק עוקרת את הסוכה לגמרי אף יותר משלשה טפחים מהקרקע, ובמשמעות המשנ"ב כאן (וכתב, שאם הרוח מעיפה את המחיצה ומפרידה אותה באמצעה עד שנפרדים חלקיה זה מזה שלשה טפחים, הרי היא פסולה).

ולענין סכך שאינו יכול לעמוד ברוח מצויה, הסתפק השפת אמת (סוכה כג, א) אם הוא פסול לסכך, ובשו"ת יד אליהו (פסקים סי' בד ד"ה לכן נראה) כתב שהוא פסול, וכן דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני סוכות פ"ד ס"ק ב) והגר"ח קניבסקי (סוכות חיים עמ' קלב).

(משנ"ב ס"ק יד)

דעל-פל-פנים מכלל דירת צראי לא נפקא (8).

(8) ואף שמבואר בגמ' (סוכה כג, א) שסוכה שאינה ראויה לשבת בה שבעה ימים אינה נחשבת סוכה [בין לר"מ ולבין לר"י, עיי' שם], וסוכה זו הנמצאת בים הרי אינה יכולה לעמוד ברוח המצויה שם, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (א"ח סי' שעת) שהואיל וסוכה זו ראויה מצד עצמה, ורק שדבר חיצוני, דהיינו הרוח, יגרום לה שלא

תעמוד, לכן אין בה חיסרון של סוכה שאינה ראויה לשבעה, והגר"ש אלישיב (הערות סוכה שם) ביאר, שבין שיושב בה כשאין רוח, ובמצב זה הסוכה ראויה לשבעה, אין חיסרון בכך שהמצב עתיד להשתנות, ולא נאמר הפסול שאינה ראויה לשבעה אלא בסוכה על גבי בהמה ואילן (לפי ר' יהודה), מפני שגם אם תשאר הסוכה באותו מצב שהיא, לא יוכלו להיכנס לתוכה בשבת ויום טוב, וכן ביאר הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ו ארחות הלכה הע' 2). ובערוך השולחן (סי' מבואר, שסוכה בים כשרה בין שדורה אינה מצויה כל הזמן.

(משנ"ב ס"ק יז)

ואם נעץ קינדיסין פאילו וסמך הסכך עליהן, שרי אף לכתחילה (9).
(9) והחז"א (א"ח סי' קנ"ג ס"ק ב) כתב שלפי מה שנוהגים להחמיר במעמיד, נוהגים להחמיר אף במעמיד דמעמיד, מפני שאין חילוק ביניהם, ולפיכך אין להקל אלא באופן שהאילן הוא קרקעית הסוכה [שבקרקעית הסוכה לא נאמר חיסרון של מעמיד], והוסיף, שיתכן שיש להבשיר אף כשהאילן הוא המעמיד של הסכך, בין שיתכן שלא גזרו על העמדה ברבר הפסול לסיכך אלא כשהמין פסול לסיכך, מה שאין כן באילן שמינו כשר לסיכך.

(משנ"ב ס"ק יח)

ואם עבר ונעץ קינדיסין (10).

(10) ומי שעלה לאילן ביום טוב, האם מותר לו לרדת ממנו ביום טוב, כתב השו"ע לעיל (סי' של"א ס"א) שאם עלה בשוגג מותר לו לרדת [שאף שבירידתו עובר על איסור השתמשות באילן, הרי גם הישיבה שיושב עתה על האילן נחשבת כהשתמשות בו], אך אם עלה במזיד אסור לו לרדת עד לאחר השבת (או יום טוב), וביאר במשנ"ב שם (ס"ק ז) שקנסוהו חכמים, ונ"מ אם יכול לרדת מהאילן בקפיצה אחת, דעת הגר"ש אויערבך (ששי"ב פכ"ד הע' מה) שיתכן שמוטב שעשה כן, כיון שאף המשך הישיבה על האילן נחשבת כהשתמשות באילן.

(שעה"צ ס"ק כב)

ועין בפריקנדיסין (11).

(11) שם (משנ"ב ס"ק ג) הקשה, איך יצא ידי חובת, הרי עלייתו לסוכה ביום טוב נחשבת מצוה הבאה בעבירה, ובישוב הקושיא כתבו הספר החיים (ס"ג) והפתחא זוטא (ס"ב) שהאילן ואיסור זה אינו קשור לעצם הסוכה אלא הוא רק איסור על הגברא מחמת היום, אין זה נחשב כמצוה הבאה בעבירה, כמבואר בירושלמי (שבת פ"ג ה"ג, הובא בטור יו"ד סי' שמ סכ"ח) שהקורע על מותו בשבת יצא ידי חובת קריעה, משום שהעבירה קשורה רק לגברא, וכן כתב בשו"ת רובב מושרים (ח"ג סי' ער אות ב).

סימן תרכ"ט

ממה צריך להיות הסכך

(משנ"ב ס"ק א)

אלא כדבר שצומח מן הארץ (1).

(1) ואף עץ הגדל בעציו שאינו נקוב בתחתיתו, כתב הנשמת אדם (כלל קנ"ב ס"ק א) שנחשב כדבר שגידולו מן הארץ, וכשר לסכך בענפיו, כיון שלא הצריכה התורה שיגדל בארץ אלא רק שיקרא 'ערן ויקב', והוכיח כן מהירושלמי (כלאים פ"ו ה"ז) שכתב שדלעת המשך במילואים עמוד 63

מילואים הלכות סבה סימן תרכה תרכו המשך מעמוד קודם

את התעוררות בפסח, כתב במשנים לעיל (סי' תנ"ג ס"ק ב) שלדעת הט"ז מותר, מאחר שלא הגיעה שעת איסור חמץ, אלא שרוב הפוסקים חולקים על זה, כיון שמטרת הביטול היא שיבוטל החמץ בשעת האיסור, והרי זה כמבטל איסור, וסיום שבישעת הדחק יתכן שאפשר לחקל, וכן כתב במשנים לעיל (סי' תנ"ג ס"ק ב) ובביה"ל שם (ס"ד ד"ה שהוא) שאסור לערב חמץ לכתחילה, אלא שמימינו אם כבר עירב [על דעת שיתבטל], כתב בשע"ח שם (סי' קס"ז) שאפשר לחקל לאחר הפסח, מפני שיש פוסקים שהחירו אף לערב לכתחילה.

(8) ביאור דבריו, שמבואר בט"ז (סי' ב) שמה שאסור לבטל איסור לכתחילה הוא מדרבנן, והפמ"ג (משב"ז ס"ק ב) ציין לדברי חש"ך (י"ד ס"י ע"ט ס"ק ו') שכתב שלדעת הראב"ד הוא מדאורייתא, אכן, מבואר בחש"ך שם שלדעת הרשב"א והר"ן בשם החו"ס הוא מדרבנן, ושכן הכריע הרמ"ע מפאנו.

[ביה"ל ד"ה בכל]

ועיי' בבית-מאיר שהטעים בזה⁽⁹⁾.

(9) שם כתב, שלגבי סוכה תחת סוכה, שהסכך [העליון] הוא רק עראי, אין לו חשיבות של סכך אם אינו מסכך על מקום הראוי לסוכה, ולכן אינו פוסל את הסכך התחתון אם אינו מסכך על חלל עשרה טפחים, מזה שאין כן אילן ובית, הנחשבים כסיכך מחמת קביעותם במשך כל השנה, פוסלים את הסוכה שתחתיהם משום 'שני סככים' גם כשאין רוח ביניהם לסכך, וראה פני יהושע (סוכה ט, ב) וקהלות יעקב (סוכה ט' ח).

הסכך הפסול, בהכרח שהועיל להפוך את המיעוט להיחשב כרוב עם מעלותיו [וראה הערה הבאה].

[שע"ח ס"ק ה]

ה' לסכך ת"י⁽¹⁰⁾ וה' לת"י השני של המכ"כ שהוצא ממגן-אברהם⁽¹¹⁾ וכו', ולא כסכך הראשונה של המכ"כ שהוצא ממגן-אברהם⁽¹²⁾, ובקצ"ט דמלתא דרפנ' הוא⁽¹³⁾.

(5) שכתב (סוכה ה, א בדפי הר"ף), שהחיתור לבטל את הסכך אינו מחמת דיני ביטול כרוב, עהרי כשאפשר להפריד את האיסור מהחיתור לא נאמר דין ביטול כרוב, אלא שמועיקר הדין אף כשאין רוב סכך כשר אלא רק מחמת, הסוכה כשרה, ורק כן שהסכך הכשר והפסול אינם עומדים בנפרד זה מזה אלא הם מעורבים יחד, ומשום כך חסר בחשיבות של הסכך הכשר, צריך שיהיה הסכך הכשר מרובה מהפסול, כדי להגדיל את חשיבותו, וכיון שלחיתור ביטול הסכך אינו מדין ביטול כרוב, אין שייך בו האיסור של ביטול איסור לכתחילה.

(6) שם כתב, שלא נאסר לבטל איסור לכתחילה אלא במקום שנחנה אחר כך מהאיסור, מה שאין כן בעירוב סכך שאינו נחנה מהסכך הפסול, כיון שימצות לאו ליהנות ניתנו.

(7) שם כתב, שלפני יום טוב אין הסכך הפסול נחשב עדיין כאיסור, ולפיכך אין איסור לבטלו לכתחילה, והיינו שלא בדברי הט"ז שהביא בשע"ח להלן (סי' ו') שהיקל אף בחול המועד עצמו, וראה שו"ת מנחת שלמה (מהד"ק סי' ט אות ה) בביאור ההיתר לבטל דבר קודם שנאסר, ולענין עירוב חמץ במאכל לפני פסח כדי שיתבטל והיה מותר לאכול

הלכות סבה סימן תרכה תרכו המשך מעמוד 172

שישן בסוכה תחת המיטה ובכך על כל פנים יצא ידי חובה מדאורייתא.

[משנ"ב ס"ק ג]

מן הארץ עד מחמת המטה גבוה 'עשרה טפחים' וכו', ואפ"ל דפגול המטה קצרים מאד שאין להם אפ"ל רחב טפחה⁽¹⁾.

(2) והדיותר לישן תחת מיטה שאינה גבוהה עשרה טפחים, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' לו) שהוא אף לכתחילה.

(3) וכן מצינו שיש שלחן כזה בסוכה, וכתב הכף החיים (סי' ד) בשם הבן איש חי (שנה א' פ' האזינו אות א) שיש להזהר שלא לישון תחתיו אם הוא גבוה עשרה טפחים, וכן העיר הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות פ"ג ס"ק א).

[שע"ח ס"ק ג]

דק"קא לן בסימן שמה: בית שאין תוכו עשרה וקרינו משלימו לעשרה, ה"ל הוא רק כרמלית⁽⁴⁾.

(4) אמנם, בבית-ל שם (סט"ז ד"ה תוס') הסתפק שמה תוך הבית נחשב מדאורייתא כרשות היחיד, ורק מדרבנן גזרו שיחשב ככרמלית.

(20) ואם הסוכה אינה בחדר המיטה כבית במשך השנה, אלא בנאה לפני פתח ביתו עבור החג, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שט) שפטור מלקבוע מוחה בפתחה הפתוח לרשות הרבים, שכשם שהסוכה פטורה ממוחה משום שהיא עראית, כך אין לחייבה מדין בית שער, כיון שהוא עראי ופטור ממוחה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות יד) והגר"ש אלישיב (אשרי האיש שם אות טו), ובשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קט' על סי' רפו ס"א בצד הגליון) תלה דבר זה במחלוקת ראשונים.

סימן תרכו

דיני הישן בסכה

[שע"ח ס"ק א]

הוא רק מדרבנן⁽¹⁾.

(1) וכיון שאינו פסול מדאורייתא, כתב הכף החיים (סי' א) שכשאין אפשרות אחרת לישון בסוכה אלא אם כן ישן תחת המיטה, מוטב

הלכות סבה סימן תרכה תרכו המשך מעמוד פח

צריך לתלוש אותה, וכן פירשו המראה הפנים (שם) והחז"א (כלאים סי' יג ס"ק טו) שהספק בירושלמי הוא על עצץ שאינו נקוב, אכן, הירוביו ובבאורי הגר"א (ירושלמי שם) פירשו את הספק על עצץ נקוב [וראה רבינו מנחם על הרמב"ם (פ"ה מהל' סוכה ה"ב)].

שצמחה בעצץ שאינו נקוב, מותר לסכך בה [אלא שהסתפק שם האם בכך שהוא בעצץ שאינו נקוב היא נחשבת כתלושה ומותר לסכך בה בעודה מחוברת, או שהיא כמחוברת, וצריך לתלושה כדי לסכך בה, וראה ספר בית השואבה (מין דר"א ל"ב אות עג) שלהלכה מודאי

מילואים הלכות ספח סימן תרכט המשך מעמוד קודם

2) ואף שלא שייך במציאות סיכוך בעפר, כתב הפתחא זוטא (סי' ב) שהוצרך לכתוב פסול סיכוך בעפר משום שיש נפקא מינה שכתבו הריטב"א (סוכה יב, א) והר"ן (שם ז, ב מדפי הריף ד"ה מתני') שסוכה שיש על גבה מעזיבה פסולה מפני שהמעזיבה עשויה מעפר, וכן מבואר בביאור הגר"א כאן ונראה שר"ת תורה לשמה (סי' קעח). וראה בספר בית השואבה (מין הראוי לסכך אות ב) ששייך סיכוך על ידי גושי עפר, או על ידי חתיכות של לבנים העשויות מעפר, ללא הפסול של מין גורן וקב.

וכן לגבי צמחים שגדלו על מים בלא יניקה מקרקע כלל, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה אות א) שאפשר לסכך בהם, וכן כתב בשו"ת מחזה אליהו (סי' כה אות ו) על פי סברת הנשמות אדם הנ"ל, שהרי אף גידולי מים נחשבים מין גורן וקב, ואם כן אין צריך שיגדלו מן הארץ.

[משנ"ב ס"ק ז]
והוא הדין ע"פ מ"ש.

הלכות ספח סימן תרכט המשך מעמוד 176

קלד) נחלק עליו, כיון שאף בציפוי זהב ניכר לכל שהצבע אינו אלא ציפוי, וכן כתב בשו"ת האלק לך שלמה (שם) שאין הדבר נחשב כשינוי בסכך. והגר"ש איערבך כתב (שו"ת מנחת שלמה תניא סי' קיב אות א). שאף אם אין ניכרים העצים מחמת הציפור, מימ כשרים הם לסיכוך, כיון שהכמים לא פסלו אלא אנשי פשתן, שמפני שאין ניכר שהם גידולי קרקע דומים הם לצמר, ונראה הסכך כעשוי מדבר המקבל טומאה, מזה שאין כן בעצים מצופים, שאין נראה כאילו סיכך בדבר המקבל טומאה, כיון שהכל יודעים שהצבע אינו אלא ציפור.

וכן לסכך בעצים המצופים בניירות יפים משום נוי מצוה, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' קסח) שמותר, כיון שנייר אינו מקבל טומאה. והגר"ש איערבך (שם אות ג) כתב, שאף אם הנייר עשוי ממין המקבל טומאה, מימ מותר לסכך בעצים אלו, כיון פריסת טרין תחת הסכך לניי, וכתב (שם אות ב), שכן נהג בעל האמרי בינה לסכך בהם בסוכה.

שנשברו כלל, ולא הוכיר שבשעת הדחק מותר, וראה מה שכתבנו שם. [משנ"ב ס"ק יב]
ומתני' קאלו צינו מגדולי קרקע.

7) ולסכך בסכך הצבעה בצבע, כתב בשו"ת מהר"א הלוי (איטונגא, ח"ב סי' ה) שיש להכשיר, שאין נחשב שנשתנו העצים על ידי הצבע ועל ידי כך אינם נראים כגידולי קרקע. וכן כתב בשו"ת האלק לך שלמה (אוי"ח סי' שסד) שאף אם יש שכבה [עבה] של צבע, אין היא פוסלת משום סכך פסול, כיון שדומה הדבר לפריסת טרין מתחת הסכך כדי לנאותו, שכשר, כמבואר בשו"ע להלן (סי'ט), שהרי אף כאן הצבע גורם נוי לסכך. ואף דעת החזו"א (ספר הסוכה מלואים לפ"ה אות ע) והגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' יד) שמותר לסכך בסכך צבוע. אכן, לענין סכך המצופה זהב, כתב מהר"י הלוי (שם) שפסול, כיון שנשתנו העצים על ידי הציפוי ואינם נראים כגידולי קרקע, מה שאין כן בסכך צבוע שעדיין נראה כעץ, ובשו"ת מחזה אברהם (אוי"ח סי'

הלכות ספח סימן תרכט המשך מעמוד פט

ולמעמיד סכך על גבי דבר גזול, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז סי' ד"ה ואם) שיתכן שפסול את הסוכה אף בדיעבד, שאולי פסול גזול חמור יותר משאר פסולים.

15) ולמעמיד את הסכך על קורות עץ שלא הונחו לשם צל [ובגן קורות של פרגולה וכדו]. דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שמותר, כיון שהחיסרון במעמיד הוא שמא יסכך בו, ואם באמת יניח את קורות העץ בתורת סכך, יהיו כשרות לסיכוך.

16) ואף אם יש ברזלים בתוך הכותל, כתב החזו"א (אוי"ח סי' קמג סי' ב) שמותר להעמיד את הסכך על גביו לכתחילה, כיון שעיקר הכותל עשוי מאבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה, וגם הכותל עומד מעצמו בלא הברזלים.

וכן כל דבר שלא שכיח שמסכים בו, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז סי' א ד"ה כל) שמותר להעמיד בו את הסכך.

וכן להניח אבן על גבי הסכך כדי שלא יעוף ברוח, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קלז, ח"י סי' צח) שמותר, כיון שאין חשש שיטעו אנשים ויחשבו שמותר לסכך בה, ולפיכך לא מרו שלא להעמיד בה, כמבואר בר"ן (סוכה י, א מדפי הריף) ובח"י הריטב"א (שם כא, ב ד"ה וחד) [שהם מקור דברי המשנ"ב כאן]. ואינו דומה לדברים המקבלים טומאה שגזרו שלא להעמיד בהם, כיון שאין ידוע כל כך לאנשים שפסולים הם לסיכוך. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני

לעץ, וכן משום שאין אפשרות לסכך בו [וסיים שמימ יתכן שיש מקום לכתחילה להימנע מזה].

וכן דופן מדיקט [העשוי מנסרי עץ דקים המחוברים יחד על ידי דבק], דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' יב) שמותר להעמיד את הסכך על נבה, משום נעמים אלו. אכן, לגבי עץ שמדוהץ או שכיבתי העשוי מחתיכות קטנות של עץ רבוקות יחד [ובלא הדבק אין להם צורת דופן כלל], הדעתק (שם אות ב) שמא יש בו חיסרון משום נעמיד.

ולמעמיד את הסכך בדבר שפסול לסיכוך אך אינו מקבל טומאה, כתב המשנ"ב לעיל (סי' תרכח סי' ח) שאסור לכתחילה [נאפילו הוא מין הכשר לסיכוך רק שפסול מדין מחובר, וראה מה שכתבנו שם], וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז סי' א ד"ה כל), וכן כתב הגר"ש איערבך (ספר הסוכה פסקים והערות אות לו) והוכיח כן שהרי הראב"ד, הרמב"ן, הריטב"א, הר"ן והרא"ש בסוגיית 'מעמיד' (סוכה כא, ב) שדנו איך מותר לסמוך סכך על גבי אילן ועל גבי כותל אבנים, אף על פי שפסולים אינו משום שמקבלים טומאה, וראה במאורי שם (כב, ב ד"ה ז) שכתב, שיתכן שהטעם שמותר לסמוך סכך על גבי אילן הוא מפני שלא נאסר להעמיד כשאר הדברים הפסולים לסיכוך, אלא רק בדבר המקבל טומאה [וראה בשו"ת מהר"ל דהסקן (כתבים סי' נ) שכתב, שמותר לכתחילה להעמיד את הסכך בדבר שפסול לסיכוך אך אינו מקבל טומאה].

[illegible]

[ג] החצנים. עבדיהם. וצנן במסריה חא סיקן לג לישב כחיתר הרסבים כמאן להי שמא
כלים שפסג שאמרי בדיבוריהו יעיש מה שחרין. ורובם שכבר נסר מהו בישרות
הרשעים סיקן קהו, ושוב ראיתי בכריי מהי הרשעים ורובם לשם כפרתיהם למלכשיה
עמד עיין חסדף יעל ללשם כמשי כראשון לציון רב עג. ורובם כריי לשם לויס
מכרילי שרעה על הפסג מהו ארשאו חסדף כריל ונהו להכניסו לשרשריל עין ונאמא
נקטא, עישי. וכשי נאמא לאו ונאמא בוסאמ פילא, אלא ונאמא כריי לשרעה ונהו
מקיות כמסר ללשם שרע אין חזיר תרעה. כמשי פילשם ונאמא עינן פסח:
סמא, עישי.

הד"ר לביא קמפל, וא"כ אין להצית מרא ומגרפה על הספה אפילו נשברה, עכ"פ
כלי ואפילו שברו כל, ע"ש. ועין יד אהרן: (7) פסולה. שוששטית צה

קרקע ממשלה: **ב** (ה) שפודין. של מכתבות. אבל של עץ אין מקבילין טמאה אפילו מדרבנן. כמו חצים וקרים דסעין ג. דפשוטי כלי-עץ נזהר ומטר לספק בזה. ואם-כן דמרי בשל מכתבות. הוא משנה שאינה צריכה. דהא בלאו הכי אין מסככין דהא אינו צומח מן הארץ? נמגדאברהם. (כ) והאחרונים ישובו קשטו. דמרי בשל עץ ובקראשי השפודין יש קצת ברוך. וכי האי הוה גם העץ מקבל טמאה על-ידי הברזל שבראשו. אבל מין דעשר הספק הוא מן השפוד שהוא של עץ שהוא צומח מן הארץ. ואין צריך לברר לדרך הספק. הנה אמינא דמטר לספק בו. קא משמע לן דפסול הואיל ומקבל טמאה על-ידי הברזל: (ו) ואורכות המטה. אפילו הם של עץ. (ז) ואף שאין מטה שלמה פסולין לספקו. הואיל דמפשה שלמה קאתו: (ח) וכל הכלים. אפילו מידי דמקבל טמאה (ט) רק מדרבנן: (י) שלא נשאר בהן שיעור וכו'. מין שפעם אחת היו ראויין לקבלת טמאה. ונזרו בהן חזקים שלא לספק בהן לעולם. אכן אותן הכלים שאפילו בשלמותן לא היו מקבלין טמאה אלא מדרבנן. (יא) אם נשברו מטר לספק בזה: ג (ט) בחצים שאין להם בית-קבול. דפשוטי כלי-עץ אין מקבלין טמאה: (יב) קשירה. ואם היה פעם אחת בברזל (י) פסולים אף-על-פי שנשלו אחרי-כך. דכיון דפעם אחת היו ראויים לקבל טמאה נשאר שם פסול עליהם. וכנ"ל בסעין ב. (יג) קנים הנקראים חלולים. אף-על-פי שיש להן בית-קבול אין מקבלין טמאה לפי שלא נעשו לקבלה. לפיכך מטר לספק בהם. וכן מטר לספק (ט) בצנור. לפי שלא נעשה לקבלה. (ט) וכל כלי-עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר. מקבל טמאה (י) מדרבנן. דרמי לבית-קבול. ולפי זה

(ג) קרוב ונסבא ומצחית השל, אבל לצדד ידיו של הסגוראבקהם מורים, וכן מוכח מ"ח והנ"א. אכן באלה רבה חזקת קדמים מצדדים האפשר דמאן מדרגון משעם
ההוא תשימש אדם ומשמש שושנים, באולי ששנים עליו אבל לזלות וגם מוחב לסעמים בראשו (עלי) [קליל שש בו ששן, שכן שם: (ג) ב"ר, וישמע שם הסמולים רק
מדרגון, וכן מוכח במקרא: (ד) אחורני: (ה) קרמגרים וכסידרעק: (ו) ב"ח: (ז) ב"ח יוסף בשם ר'א"ש: (ח) ועין ב"הידעה סימן רא שפיר לו דאם חזק במרוב
גמא לקבל צדורות קטנא, ועלון שער גזל תגמא כי עלון בין עץ לתרס, עין שם [מח"ש: (ט) קגוראבקהם בשם תחוספות: (י) מן מוכח שם בתוספות [בכור
יעקב: (יא) פוסקים: (יב) ל"ח משנה ואלה כהן, (יג) אלה רבה, ד"שאל במקום היתק אפלו בנדרו אין לקבל, ובהם ב"ח: (יד) הביא נה שם ר'א"י שחוקים, וזאת
מצאו רבינו גם בלכות שם ר"י אבןאיטא בשם ר'עמרם שחוקים בריא: אין קנה, וכן בבבליהעלם לחוק לשון התגמא וס' על: (טו) וכן דספא הוא אדלען אדלען, אלא
ומשמע דמקמיר בכל גוני, והנ"א דקחב וכל הפוסקים העלי קנה, לא תחא לקניו כל אלו הפוסקים (פי בקניו ולא נדפס). ובנדק ולא נדפץ צריך ציין אם יש לקבל אף
במקום היתק, אחר דמקריף ותרבובים אין לנו שום ראיה ששקלן קנה (כי לא קצינו מי ששקל קנה בקדא כי אם דרוב"א ל'בדו), וגם באלה רבה לשאר בזה בצורף
עין, ויש לזה קנה כדעת הפירגמרים וליכחלה אין לומר בנדק ולא נמן, ותיבא דלית לה כי אם הו' יש לומר דקש: (יז) וזה דעת הרי"ף ורוב"ם ור'א"ש דקסין
הבציא לקלא, מה שאין בו דעת נש"ר (הסגיד יתר"י אבןאיטא ושבליהעלם ותר"י) הוא מדאליבתי: (טו) רב"ם: (טז) רב"ד: (יז) קגוראבקהם לדעת תר"י:
(יח) תוס' ור"ן: (יט) אחרונים דש"ח: (כ) רב"ם פירא א מהלכות פלים (על) ב: (כא) תלמוד בב"י דף טז, ויראק ג'שאל גטור מחתלה, אבל אם גטור ואמר ר' קולעין
אומר, הוא בכלל ארי, עין שם, וכן חתונה אין משהלכות בזה: (כב) קגוראבקהם בשם מהר"ם משה: (כג) הגר"י: (כד) מהר"ר רבי:

הלכות קפה סימן תרכ"ט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ד]

ולא קרקע מקשה.

3) ולענין סכך העשוי מזכוכית, כתב המור וקציעה (ד"ה נ"ל) שפסול הוא לסיכוך כיון שנעשה מחול, שאין גדולו מן הארץ. והפמ"ג (משב"ז ס"ק א) כתב ששמוע שהיא עשויה מאפר נשל עצים, ועל כן יתכן שבשעת הדחק כשרה היא לסיכוך, ורק שלכתחילה אינה כשרה כיון שנשתנתה צורת העץ [ראה להלן (ס"ק יב)]. אכן, כתב בספר מקראי קדש (סוכות ח"א סי' כב) שהואיל והתברר בזמנינו שהזכוכית עשויה מחול, פסולה היא לסיכוך לכל הדעות. [ובטעם מה שאין פוסלים את הזכוכית מחמת שאינה עושה צל ואין צלחה מרובה מחמתה, ראה ר"ן (סוכה א, א ד"ה וסוכה) וספר הסוכה (מלואים לפ"ח אות יב) בשם הגר"ז מבריסק, ומקראי קדש (שם) ושו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' נז)].

אכן, דעת החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' ריח) שזכוכית נחשבת כאילו ולא כסכך פסול, כיון שאינה עושה צל [ונפקא מינה, כשמונתה על גבי סכך, כמו שכתבנו בביה"ל לעיל (סי' תרס"א ד"ה א)], ובענין זה כתב החזו"א בספרו (א"ח סי' קנ ס"ק ד), שלדעת התוס' (סוכה ד, א) סכך שאינו עושה צל חשוב שהאדם נהנה ממנו, אלא עושה צל דק בלבד, אינו נחשב כסכך.

וסכך העשוי מנייר, כתב הבכורי יעקב (ס"ק א, ובתוספת בכורים) שנייר העשוי מבגדי צמר פסול לסיכוך מן התורה, כיון שאינו פסולת גורן ויקב, אך נייר העשוי מפשתן או מעשבים, הנחשבים כפסולת גורן ויקב, אינו פסול מן התורה, מפני שאינו דבר המקבל טומאה [והביא שנפסק כסדרי טהרה (י"ד סי' קצ ס"ק יט) שאינו מקבל טומאה, ושלא כשו"ת נודע ביהודה (י"ד מהדו"ת סי' קה), וכן כתבו בשו"ת חתם סופר (ח"ו סי' פא), בשו"ת תורה לשמה (סי' קסח) והחזו"א (י"ד סי' פט ס"ק ב) שנייר אינו מקבל טומאה, ואף שכתב החזו"א שם שנראה שנייר זה מקבל טומאת מדרס, מ"מ אין הוא פסול לסיכוך מן התורה, כמבואר בפמ"ג (משב"ז ס"ק א) שדבר הטמא טומאת מדרס אינו פסול לסיכוך אלא מדרבנן, אלא שאם הוא עשוי מפשתן פסול על כל פנים מדרבנן, מפני שבא מדרס המקבל טומאה, ואם עשוי מעשבים פסול מחמת שהסכך השתנה לגמרי ונחשב כאילו אינו מפסולת גורן ויקב [ראה להלן (ס"ק יב)], ולמעשה כתב, שאם אין לו סכך כשר, יסכך בנייר זה, ויאכל בסוכה בלא לכרך על הישיבה. מאידך, בשו"ת לבושי מדרסי (א"ח ח"ג סי' קנ אות ב) כתב שנייר העשוי מפשתן אינו פשתן שנשתנה רק קצת, אלא הוא נשתנה לגמרי ונעשה ממש דבר אחר וכבר אינו נחשב גדולי קרקע, ולפיכך פסול הוא לסיכוך מדאורייתא.

ולענין נייר העשוי מקליפת העץ, כתב בשו"ת שיבת ציון (סי' לט) שאף לדעת הנודע ביהודה [שנייר מקבל טומאה] נייר העשוי מעץ אינו מקבל טומאה מן התורה, כמבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' כלים ה"א).

[משנ"ב ס"ק ח]

ג'ורו כ'ון ת'קמים ש'לא ל'סכך כ'ון ל'עולם⁴.

4) ותעם הפסול לסכך בשברי כלים, מבואר ברמב"ם (פ"ה מהל' סוכה ה"ב) שהוא משום שיחשבו אנשים שמותר לסכך בשברי כלים שעדיין משמשים ככלים, ומקבלים טומאה.

ואם שבר את הכלי כדי שיובל לסכך בו, כתב הערוך השלחן (ס"ה) שמותר לסכך בו, כיון שטעם הפסול לסכך בשברי כלים המבואר ברמב"ם הנ"ל שייך רק בנשברו מאלהם, אבל כשעושה מעשה כדי להכשירו לסכך, מוכח מנעשהו שידוע שבלא זה פסול הוא לסיכוך, ואם כן לא יטעה לסכך בו, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק

(ח"א סי' פב אות ט), וכן כתבו בספר מקראי קדש (סוכות ח"א סי' יד) ושו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כב אות א) [נכשין ניכר שבאו מכלי, ראה קטע הבא]. מאידך, בשו"ת חלקת יואב (ח"א מהדו"ת סי' ג) כתב שאין שבירת הכלי לשם סיכוך מועילה להכשיר לסכך בו, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צה אות א) שנראה שאין לסמוך להקל על דברי הערוך השלחן [וראה שו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' קעז)].

ושברי כלים שאין ניכר שבאו מכלי שמקבל טומאה, כגון ארגו עץ ששברו את עציו ואין ניכר שהיו חלק מכלי, דעת הגר"ח ברלין (שו"ת ציצן אליעזר ח"ג סי' סו) שאין לסכך בהם. מאידך, דעת הגר"ש סלאנט (שם) שמותר לסכך בהם, שזיון שאין ניכר שבאו מכלי לא פסלו אותם הכמים לסיכוך [ואף כשלא שברום לשם סיכוך]. ובמקראי קדש (שם) ובשו"ת מנחת שלמה (שם) כתבו שמותר לסכך בהם, כיון שהאנשים לא יטעו משום כך לסכך בשברי כלים, מפני שאינם יכולים לראות שחתיכות עצים אלו באו מכלים [וכשניכר הדבר על ידי חורי המסמרים שבעצמם, ראה הליכות שלמה (סוכות פ"ח ארחות הלכה ד"ה ו) שפסולם], והאדם עצמו ששברם לא יטעה לסכך בכלים שלא נשברו לגמרי, כיון שבשברתו לשם סכך מראה שידוע שבלא זה פסולים הם לסיכוך [וראה בקטע הקודם שיש שחלקו על סברא זו].

ולענין ארגו עץ גדולים שמביאים בהם מכונות [או שאר דברי סחורה (ארחות רבנו ח"ב עמ' רטו)] מחוץ לארץ [לפיט' בלע"ז], כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' יט) שנראה שמותר לסכך בשבחים, כיון שהדרך היא לפרק את דפי העץ כשמוציאים את התבולה מהם, ואינם אלא כקק שמשמש בה באופן חד פעמי לשתי תבולות, שכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' כלים ה"ז) שאינה מקבלת טומאה, והוסיף שכן הורה החזו"א שמותר לסכך בעצים אלו. דעת הגר"י קרליץ (חו"ט שני סוכות עמ' ריד) שמותר לסכך בהם, כיון שגורל הארגו הוא יותר מארבעים סאת, דבר בגדל כזה אינו נחשב כלי ואינו מקבל טומאה, וכן מבואר בערוך השלחן (ס"ה).

ולסכך בקרשי עץ המשמשים כפניומים לעלות עליהם בשעת בניית בנין, דעת החזו"א (ארחות רבנו שם) שמותר לסכך בהם, כיון שכל שימושם הוא רק במחובר לקרקע, ולא נחשבו על ידי כך לכלי, כמבואר בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק י"ד סי' צד ד"ה ומערה סיומא, ומובא גם בפתחי תשובה י"ד סי' שעא ס"ק ט).

[משנ"ב ס"ק י]

לפי ש'לא נ'עשו ל'קבלה⁶ וכו', אין ל'גור ב'שבתה, וכו' ל'ק'עף ק'טן ח'⁶.

8) ואף אם מניח בתוך קנה חלול של סכך קנה אחר כדי להאריכו, דעת הגר"י קרליץ (חו"ט שני סוכות עמ' ריד) שהקנה החלול אינו נחשב כלי על ידי מזה שמקבל כלי אחר בתוכו, כיון שכל תשמישו אינו אלא בהיותו סכך, ונחשב הוא ככלי שתשמישו במחובר, שאינו מקבל טומאה.

6) אמנם, שם כתב שמותר אף לכתחילה לסכך בשברי כלים שטומאתם אינה אלא מדרבנן, ותיירץ בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' פב אות ח) שלעיל מדובר באופן ששברי המגרפה אינם ראויים לשימוש, ולפיכך אינה מקבלת טומאה ומותר לסכך בה לכתחילה, אך בענינו מדובר באופן שראוי להניח דברים על גבי המגרפה השבורה, ולפיכך אין לסכך בה אלא בשעת הדחק [וראה שו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כב אות ב)].

אכן, להלן (ס"ק כה) כתב שאין להעמיד את הסכך במרא ומגרפה המשך במילואים עמוד 64

